

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžso/2/2017
Identifikačné číslo spisu: 5014200299
Dátum vydania rozhodnutia: 30.01.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Judita Kokolevská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:5014200299.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Judity Kokolevskej a členov senátu JUDr. Viery Nevedelovej a Mgr. Viliama Pohančeniča, v právnej veci žalobkyne: A. K., rod. Š., nar. XX.XX.XXXX, bytom Y. Q. Č.. XX/X, W., Poľská republika, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa - ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, za účasti: X. Q. V., r. č. XXXXXXXXXXXX, bytom W. Xb/XX, XXXXX K. - K., Poľská republika, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 8673-3/2014-BA zo dňa 17.01.2014, o odvolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Žiline zo dňa 12.01.2016 č. k. 20Scud/8/2014-68 v znení opravného uznesenia zo dňa 27.10.2016 č. k. 20Scud/8/2014-106, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/8/2014-68 zo dňa 12.01.2016 v znení opravného uznesenia č. k. 20Scud/8/2014-106 z 27.10.2016 m e n í t a k, že rozhodnutie žalovanej č. 8673-3/2014-BA zo dňa 17.01.2014 z r u š u j e a v e c v r a c i a žalovanej na ďalšie konanie.

Účastníkom právo na náhradu trov konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd v Žiline rozsudkom č. k. 20Scud/8/2014-68 zo dňa 12.01.2016 zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala preskúmania zákonnosti a zrušenia rozhodnutia žalovanej č. 8673-3/2014-BA zo dňa 17.01.2014. Týmto rozhodnutím žalovaná okrem formálnej zmeny textu prvostupňového rozhodnutia potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0332/2011-23 z 12.09.2011, ktorým prvostupňový správny orgán rozhodol, že žalobkyni nevzniklo nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti dňom 15.04.2010.

Z obsahu predloženého administratívneho spisu žalovanej vyplýva, že žalobkyňa bola prihlásená do sociálneho poistenia v Slovenskej republike dňa 15.04.2010 zamestnávateľom X. Q. V. - GM CONSULTING, so sídlom A. XX. Dňa 07.07.2011 vykonala Sociálna poisťovňa v sídle zamestnávateľa X. Q. V. - GM CONSULTING kontrolu, ktorou však nebola preukázaná reálna činnosť zamestnancov zamestnávateľa, teda ani žalobkyne. Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava rozhodla rozhodnutím č. 700-

0332/2011-23 z 12.09.2011 tak, že žalobkyni nevznikla účasť na nemocenskom poistení, dôchodkovom poistení a poistení v nezamestnanosti dňom 15.04.2010.

V administratívnom spise žalovanej sa nachádza prípis poľskej inštitúcie ZUS z 10.10.2013 adresovaný Sociálnej poisťovni, v ktorom bolo uvedené: „Spoločne bolo dohodnuté, že Sociálna poisťovňa zašle ZUS list, v ktorom bude informovať, že 5 firmám (vrátane zamestnávateľa žalobkyne, pozn. súdu) sú „poštovými schránkami“ a v nich zamestnané osoby v skutočnosti nevykonávajú zamestnanie na území Slovenskej republiky. Spoločne sme dohodli, že Vaše konania týkajúce sa odvolaní proti rozhodnutiam, ktoré vydali pobočky Sociálnej poisťovne, budú prerušené. ZUS mal na základe Vami predložených informácií rozhodnúť o poľskom zákonodarstve. Žiadame Vás o vysvetlenie, či Vaše stanovisko obsiahnuté vo Vašom liste z 25.07.2013 znamená, že Ústredie Sociálnej poisťovne nepreruší konanie vo veci odvolaní proti rozhodnutiu a nebude čakať až ZUS rozhodne o poľskom zákonodarstve, ale na základe vlastných zistení potvrdí tie 1236 rozhodnutí, ktoré vydali pobočky Sociálnej poisťovne? Ak áno, tak rozumieme, že na základe doručených od Vás informácií o vstupe do platnosti rozhodnutí, ktoré vydali pobočky Sociálnej poisťovne, ZUS určí poľské zákonodarstvo na základe predpisov práva EÚ. Myslíme, že v prípade týchto 1236 osôb možno potvrdiť, že poľské zákonodarstvo bolo určené na základe spoločnej dohody Sociálnej poisťovne a ZUS. Podľa článku 16 ods. 4 nariadenia č. 987/2009 takto určené zákonodarstvo bude mať konečnú platnosť. Teda nie je potrebné, aby sme Vás informovali o rozhodnutiach ZUS vo veci určenia poľského zákonodarstva, podľa článku 16 ods. 4 nariadenia č. 987/2009? Žiadame Vás o potvrdenie správnosti nášho usudzovania. Opätovne Vám ďakujeme za pomoc v tejto komplikovanej veci, žiadame Vás o Vaše stanovisko ohľadne nastolených nami problémov“.

Ďalej sa v administratívnom spise nachádza tiež prípis žalovanej z 10.12.2013, adresovaný poľskej inštitúcií sociálneho zabezpečenia ZUS, podľa ktorého „keďže riešenie situácie zamestnancov vyššie uvedených piatich zamestnávateľov prebieha už pomerne dlhé obdobie a Sociálna poisťovňa v rámci riešenia ich situácie je viazaná lehotami na vybavenie, pričom ich predlžovanie je s ohľadom na celkovú situáciu dlhšie nežiaduce, akceptujeme Váš návrh na uzatvorenie spoločnej dohody medzi Sociálnou poisťovňou a poľskou inštitúciou sociálneho zabezpečenia ZUS v súlade s článkom 16 (4) 987/2009, v zmysle ktorej je v prípade týchto 1236 osôb určené poľské zákonodarstvo a takto určené zákonodarstvo má konečnú platnosť.“

Rozhodnutím č. 8673-3/2014-BA zo 17.01.2014 žalovaná potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0332/2011-23 z 12.09.2011. Napadnuté rozhodnutie bolo odôvodnené kontrolou zo 07.07.2011, pričom žalovaná list ZUS z 10.10.2013 a list Sociálnej poisťovne z 10.12.2013 považovala za dohodu medzi Sociálnou poisťovňou a ZUS o určení poľského zákonodarstva pre žalobkyňu v súlade s čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia.

Krajský súd odôvodnil rozsudok tým, že žalobkyňa v danom prípade nepreukázala reálny výkon činnosti zamestnanca u označeného zamestnávateľa. Bola v konaní povinná uniesť bremeno tvrdení a dôkazné bremeno a preukázať, aký konkrétny rozsah akej pracovnej činnosti pre zamestnávateľa reálne vykonávala, čo sa však nestalo. Neuniesla teda bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno. Žalobkyňa tvrdila, že má vykonávať prácu promotéra služieb a produktov poskytovaných zamestnávateľom alebo klientmi zamestnávateľa, podľa pracovnej zmluvy jej náplňou práce je kontakt s potenciálnymi klientmi, najmä však distribúcia reklamných letákov na území SR. Prvostupňový súd vymedzuje promotéra ako osobu, ktorej úlohou je zviditeľniť určitý produkt, jeho úlohou nemôže byť len fyzické odovzdávanie vizitiek, resp. letákov rôznych spoločností bez ďalšieho. Krajský súd ďalej ustálil, že aplikovať nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 (ďalej len „základné nariadenie“) a jeho čl. 11 (1) vo väzbe na čl. 13 ods. 3 ako aj nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“) a čl. 14 - 16 je možné iba v prípade, keď osoba vykonáva činnosť zamestnanca ako aj činnosť samostatne zárobkovo činnej osoby (ďalej len „SZČO“) v dvoch členských štátoch. V posudzovanej veci žalobkyňa vykonáva činnosť SZČO v Poľskej republike (čo nebolo v konaní sporné), avšak z vykonaného dokazovania v správnom konaní nebolo preukázané, že by fakticky vykonávala činnosť zamestnanca na území SR. Neboli teda splnené zákonné predpoklady

pre aplikáciu základného nariadenia - čl. 13 (3), nakoľko nebol preukázaný reálny súbeh činností žalobkyne ako SZČO na území Poľskej republiky a zamestnanca na území SR. V konaní nebolo preukázané, že žalobkyňa vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch tak, ako predpokladá čl. 13 (3) základného nariadenia. Uvedené ustanovenia základného nariadenia predpokladajú skutočný, existujúci súbeh dvoch činností (zamestnanie a SZČO vykonávané v odlišných členských štátoch), len táto skutočnosť môže zakladať postup podľa základného nariadenia (čl. 13 (3)) a aplikáciu uplatniteľných právnych predpisov príslušného členského štátu (hlava II čl. 16 vykonávacieho nariadenia).

Proti tomuto rozsudku sa v zákonnej lehote odvolala žalobkyňa. Namietala nesprávne použitie čl. 14 ods. 5 vykonávacieho nariadenia a zdôraznila, že na žalobkyňu sa vzťahuje čl. 13 ods. 3 základného nariadenia. Uvádza, že vykonávala činnosť ako SZČO v jednom členskom štáte a činnosť zamestnanca v inom členskom štáte EU a mala by podliehať legislatíve sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky ako štátu, v ktorom je zamestnaná na základe pracovnej zmluvy. Žalobkyňa uzavrela zmluvu v dobrej viere a prácu vykonávala pravidelne, čo dokumentovala správami o vykonanej činnosti. Má ďalej za to, že sa na ňu nevzťahujú ustanovenia o marginálnej činnosti, pretože uzatvárala pracovnú zmluvu pred nadobudnutím účinnosti ustanovení týkajúcich sa marginálnej práce a vzťahuje sa na ňu desaťročné prechodné obdobie. Tvrdí ďalej, že nemala žiadne informácie o tom, že sa v podniku zamestnávateľa konala kontrola, nedostala od žalovanej žiadne oznámenie ani výzvu na podanie vyjadrení. Žalobkyňa má za to, že správny orgán ani súd nemá oprávnenie požadovať od nej dôkazy týkajúce sa ekonomickej stratégie zamestnávateľa. Tvrdí tiež, že žalovaná nepreukázala svoje tvrdenia, len subjektívne spochybňovala tvrdenia žalobkyne a jej zamestnávateľa. Poukazujúc na judikatúru Súdneho dvora EU dospela k právnomu názoru, že v jej prípade nemá význam ani motivácia ani výška odmeny ani pracovný čas. Má tiež za to, že neexistuje žiaden právny dôvod na tvrdenie, že potvrdený formulár A1 je jediný doklad potvrdzujúci účasť v systéme sociálneho zabezpečenia určitého štátu. Žalobkyňa záverom uvádza, že neexistuje žiadne konečné rozhodnutie Zakladu Ubezpieczen Spolecznych o určení poľskej legislatívy v jej veci. Vzhľadom na uvedené žalobkyňa navrhuje odvolaciemu súdu, aby zmenil rozsudok krajského súdu a napadnuté rozhodnutie žalovanej č. 8673-3/2014-BA zo dňa 17.01.2014 ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0332/2011-23 z 12.09.2011 zrušil a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie.

Vo vyjadrení k žalobe žalovaná zdôraznila, že formálne založenie pracovnoprávneho vzťahu pracovnou zmluvou žalobkyňu nezakladá automaticky právo na aplikáciu čl. 13 ods. 3 základného nariadenia. Poukazuje na rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci Mattem a Cikotic C-10/05, podľa ktorého za pracovníka je potrebné považovať každého, kto vykonáva skutočnú a efektívnu činnosť. To, že výkon práce musí byť reálny, je obsiahnuté aj v článku 13 ods. 3 základného nariadenia. Uvádza, že kontroly uskutočňované Sociálnou poisťovňou nemuseli byť oznamované každému zamestnancovi jednotlivo, zamestnávateľ bol s kontrolou oboznámený a žalovaná vyzvala zamestnávateľa, aby predložil doklady o reálnom výkone činnosti zamestnancov. Následne boli predložené štvrťročné správy o vykonaní práce, ďalšie doklady ako objednávky od slovenských subjektov na internetové školenia a faktúry za vykonané služby zamestnávateľ nepredložil ani po následnej výzve. Vzhľadom na uvedené žalovaná naďalej zastáva právny názor, že na základe kontroly sa nepodarilo preukázať reálny výkon činnosti zamestnancov zamestnávateľa na území Slovenskej republiky. Žalovaná má za to, že dôkazné bremeno leží nielen na nej, ale aj na žalobkyňu a zamestnávateľovi, ktorí si túto povinnosť riadne nespĺnili. Zdôrazňuje ďalej, že judikáty, na ktoré poukazuje žalobca, sa týkajú pojmu pracovníka a charakteru pracovného vzťahu, pričom Sociálna poisťovňa nerozhodovala o pracovnoprávnom vzťahu, ale o poisťovnom pomere. Má tiež za to, že všetky judikáty, ktoré žalobkyňa uvádzala v odvolaní, vychádzali z predpokladu, že sa činnosť vykonáva, a to je dôvod prečo ich nie je možné aplikovať na prejednávajúcu vec. K ďalšej odvolacej námietke žalobkyne uvádza, že prihláška na sociálne poistenie nemá konštitutívne účinky, ale len deklaruje právnu skutočnosť, s ktorou zákon spája vznik povinného sociálneho poistenia. Ak nie je určená slovenská legislatíva, prihláška zamestnanca do sociálneho poistenia je právne neúčinná. Žalovaná tiež poukazuje na čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia a uvádza, že listom z 10.12.2013 akceptovala návrh poľskej inštitúcie ZUS z 10.10.2013 na uzatvorenie spoločnej dohody medzi žalovanou a poľskou inštitúciou sociálneho zabezpečenia ZUS, v zmysle ktorej bolo žalobkyňu určené poľské zákonodarstvo.

Záverom poukazuje na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/22/2015 z 27.04.2016, ktorý v obdobnom prípade potvrdil zamietajúci rozsudok krajského súdu. Podľa záveru Najvyššieho súdu SR v predmetnej veci nebolo preukázané, že by žalobkyňa reálne vykonávala činnosť na území Slovenskej republiky. Vzhľadom na uvedené skutočnosti žalovaná navrhuje, aby odvolací súd rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/8/2014-68 z 12.01.2016 ako vecne správny potvrdil.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP.“). V zmysle § 492 ods. 2 SSP odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP.“) začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Keďže odvolanie proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/8/2014-68 z 12.01.2016 bolo podané na poštovú prepravu 21.04.2016, teda ešte pred nadobudnutím účinnosti SSP, bolo potrebné odvolacie konanie dokončiť podľa OSP.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací podľa § 10 ods. 2 OSP, napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo, preskúmal bez pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 OSP a dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne bolo podané dôvodne a prvostupňový rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/8/2014-68 zo dňa 12.01.2016, je potrebné zmeniť tak, že rozhodnutie žalovanej č. 8673-3/2014-BA zo dňa 17.01.2014 sa zrušuje a vec sa vracia žalovanej na ďalšie konanie.

Podľa čl. 11 ods. 1 základného nariadenia osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s touto hlavou.

Podľa čl. 13 ods. 3 základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec, alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s odsekom 1.

Podľa čl. 1 základného nariadenia „bydlisko“ znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva.

Podľa čl. 16 ods. 1 vykonávacieho nariadenia osoba, ktorá vykonáva činnosť v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska.

Podľa čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktorom sa činnosť vykonáva.

Podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov, ako sa stanovuje v odseku 2, sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s odsekom 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe odseku 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

Podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia ak existuje neistota vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov, v dôsledku ktorej je potrebné, aby inštitúcie alebo úrady dvoch alebo viacerých členských štátov na požiadanie jednej alebo viacerých inštitúcií určených príslušnými úradmi dotknutých členských štátov alebo samotných týchto úradov navzájom rokovali, určia sa právne predpisy

uplatniteľné na dotknutú osobu vzájomnou dohodou a so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a príslušné ustanovenia článku 14 vykonávacieho nariadenia. Ak inštitúcie alebo príslušné dotknuté úrady nemajú vo veci rovnaké stanoviská, snažia sa dosiahnuť dohodu v súlade s uvedenými podmienkami a uplatní sa článok 6 vykonávacieho nariadenia.

Podľa čl. 16 ods. 5 vykonávacieho nariadenia príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy boli predbežne alebo definitívne určené za uplatniteľné, to bezodkladne oznámi dotknutej osobe.

Podľa čl. 16 ods. 6 vykonávacieho nariadenia ak dotknutá osoba neposkytne informácie podľa odseku 1, uplatnia sa ustanovenia tohto článku na podnet inštitúcie určenej príslušným úradom členského štátu bydliska, len čo je o situácii tejto osoby informovaná, napríklad aj prostredníctvom inej dotknutej inštitúcie.

Podľa bodu 1 rozhodnutia č. A1 z 12.06.2009 Správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia o zavedení postupu dialógu a zmierovacieho postupu týkajúceho sa platnosti dokumentov, určenia uplatniteľných právnych predpisov a poskytovania dávok podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 (ďalej len „rozhodnutie č. A1“) toto rozhodnutie stanovuje pravidlá na uplatňovanie postupu dialógu a zmierovacieho postupu, ktoré sa môžu použiť v týchto prípadoch:

a/ prípady, keď existujú pochybnosti o platnosti dokumentu alebo o správnosti podporných dokladov, ktoré uvádzajú situáciu osoby na účely uplatňovania nariadenia (ES) č. 883/2004 alebo nariadenia (ES) č. 987/2009, alebo

b/ prípady, keď existuje rozdiel v stanoviskách medzi členskými štátmi vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov.

Podľa bodu 5 rozhodnutia č. A1 inštitúcia alebo orgán, ktorý vyjadrí pochybnosti o platnosti dokumentu, ktorý vydala inštitúcia alebo orgán druhého členského štátu, alebo ktorý nesúhlasí s (dočasným) určením uplatniteľných právnych predpisov, sa týmto nazýva žiadajúcou inštitúciou. Inštitúcia druhého členského štátu sa týmto nazýva dožiadanou inštitúciou.

Podľa bodu 6 rozhodnutia č. A1 ak dôjde k jednej zo situácií uvedených v bode 1, žiadajúca inštitúcia sa obráti na dožiadajúcu inštitúciu, aby požiadala o potrebné objasnenie jej rozhodnutia a v prípade potreby zrušila príslušný dokument alebo ho vyhlásila za neplatný, alebo preskúmala alebo zrušila svoje rozhodnutie.

Podľa bodu 7 rozhodnutia A1 žiadajúca inštitúcia zdôvodní svoju žiadosť, pričom uvedie, že sa uplatňuje toto rozhodnutie, a poskytne príslušné podporné doklady, ktoré boli dôvodom žiadosti. Uvedie, kto bude jej kontaktnou osobou počas prvej fázy postupu dialógu.

Podľa bodu 9 rozhodnutia A1 dožiadaná inštitúcia čo najskôr informuje žiadajúcu inštitúciu o výsledku svojho prešetrovania, ale najneskôr do troch mesiacov od doručenia žiadosti.

Podľa bodu 10 rozhodnutia A1 ak sa pôvodné rozhodnutie potvrdí, zruší a/ alebo ak sa dokument zruší alebo vyhlási za neplatný, dožiadaná inštitúcia o tom informuje žiadajúcu inštitúciu. O svojom rozhodnutí informuje aj dotknutú osobu a prípadne aj jej zamestnávateľa a oznámi im tiež, akými postupmi môžu toto rozhodnutie napadnúť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

V zmysle čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pôvodný čl. 249 Zmluvy o Európskom spoločenstve) je nariadenie právnym aktom únie, majúcim všeobecnú platnosť, je záväzný vo svojej celistvosti a priamo uplatniteľný vo všetkých členských štátoch. Rovnako rozhodnutie je záväzný v celom rozsahu. Nariadenie je teda nástrojom unifikácie európskeho práva a rozhodnutím orgánu

členského štátu, vrátane vnútroštátneho súdu, nie je možné vylúčiť jeho použitie pre konkrétny prípad.

Otázka, či žalobkyňa spĺňa predpoklady pre aplikáciu čl. 13 ods. 3 základného nariadenia, a teda či je osobou, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, je predmetom posúdenia, na vykonanie ktorého je príslušná inštitúcia určená vykonávacím nariadením. Inštitúcia príslušná na vykonávanie sociálneho poistenia v inom členskom štáte než určuje nariadenie na takéto posúdenie príslušná nie je. Akýkoľvek iný postup by totiž viedol k popretiu cieľa nariadení, ktorým je o. i. aby osoby, ktoré sa pohybujú v rámci spoločenstva, podliehali systému sociálneho zabezpečenia iba jediného členského štátu, aby sa tak predišlo prekryvaniu uplatniteľných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov a komplikáciám, ktoré by z toho mohli vzniknúť (bod 15 preambuly základného nariadenia). Pokiaľ by o skutočnosti, či konkrétna osoba spĺňa podmienky uplatnenia čl. 13 ods. 3 základného nariadenia rozhodovali inštitúcie sociálneho poistenia, resp. súdy jednotlivých štátov samostatne, mohlo by tak dôjsť k situácii, že rozhodnú rôzne, následkom čoho táto osoba by podliehala systému sociálneho zabezpečenia viacerých štátov alebo nepodliehala systému sociálneho zabezpečenia žiadneho zo štátov. Práve na vylúčenie vzniku takýchto situácií európsky normotvorca prijal základné a vykonávacie nariadenie, pričom vykonávacie nariadenie v čl. 16 v spojení prípadne s rozhodnutím č. A 1 stanovuje postup určovania uplatniteľnej legislatívy.

Z ustanovenia čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia vyplýva, že uplatniteľné právne predpisy určí inštitúcia členského štátu bydliska osoby (pri porovnaní jazykových znení nariadenia : institution of the place of residence, instituce místa bydliště, der Träger des Wohnorts), ktorá má podliehať čl. 13 základného nariadenia. V prejednávanej veci nebolo sporné, že žalobkyňa má bydlisko v Poľskej republike, a teda na určenie uplatniteľnej legislatívy pre žalobkyňu je príslušná poľská inštitúcia ZUS.

Pokiaľ žalovaná poukazuje na čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia a na skutočnosť, že dohoda medzi ZUS a Sociálnou poisťovňou nemusí mať podľa vykonávacieho nariadenia písomnú formu, odvolací súd považuje za potrebné zdôrazniť, že v každom prípade musí byť existencia takejto dohody (aj keď nariadenie explicitne nevyžaduje písomnú formu) žalovanou preukázaná.

Dohoda medzi inštitúciami dvoch alebo viacerých členských štátov Európskej únie podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia č. 987/2009 z 16.09.2009 musí byť určitá, čo do obsahu ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a súčasne musí byť zachytená v akomkoľvek formáte (napr. písomne, na elektronickom nosiči a pod.) a založená do spisu Sociálnej poisťovne. (Uznesenie Veľkého senátu správneho kolégia sp. zn. 1Vs/1/2018)

Žalovaná považuje za dohodu podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia list ZUS z 10.10.2013 a následnú odpoveď žalovanej z 10.12.2013. Z listu ZUS vyplýva, že spoločne bolo dohodnuté, že Sociálna poisťovňa zašle ZUS list, v ktorom bude informovať, že uvedení podnikatelia, vrátane zamestnávateľa žalobkyne, sú „poštovými schránkami“ a v nich zamestnané osoby v skutočnosti nevykonávajú zamestnanie na území SR. ZUS mal na základe zaslaných informácií rozhodnúť o poľskom zákonodarstve. ZUS ďalej uviedla, že má za to, že v prípade „týchto 1236 osôb možno potvrdiť, že poľské zákonodarstvo bolo určené na základe spoločnej dohody Sociálnej poisťovne a ZUS“. Z listu žalovanej z 10.12.2013 vyplýva, že rozhodnutia boli potvrdené len v prípade prvých 210 osôb, u ktorých bola zaslaná informácia z poľskej strany, v prípade ďalších 1000 osôb sú konania naďalej prerušené, pretože neboli potvrdené statusy týchto osôb. Žalovaná ďalej uvádza, že akceptuje návrh na uzavretie spoločnej dohody medzi Sociálnou poisťovňou a ZUS, v zmysle ktorej je v prípade „týchto 1236 osôb určené poľské zákonodarstvo“. Takto vymedzená „dohoda“ nespĺňa ani kritérium perfektnosti, keď z nej nie je zjavné ani vymedzenie osôb, na ktoré sa má vzťahovať. V oboch listoch sa uvádza len počet osôb, ktoré majú podliehať poľskému zákonodarstvu, nie aj ich vymedzenie menom, priezviskom, dátumom narodenia a bydliskom. Z predmetných listov nie je ani zjavné časové obdobie, počas ktorého bolo preukázané, že činnosť zamestnávateľov bola fiktívna. Nemožno teda tvrdiť, že na žalobkyňu sa vzťahuje poľské zákonodarstvo na základe dohody podľa § 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia.

Odvolací súd ďalej poukazuje na skutočnosť, že žalovaná tvrdiac, že žalobkyni bola určená poľská legislatíva, konala a rozhodovala o existencii povinného sociálneho poistenia podľa slovenskej legislatívy, pričom opomenula prioritne vyriešiť otázku svojej právomoci.

Pokiaľ na základe vzájomnej koordinácie inštitúcie sociálneho zabezpečenia rozdielnych členských štátov EÚ určia príslušnú uplatniteľnú legislatívu jedného štátu dohodou, na sociálne poistenie dotknutej osoby sa bude aplikovať príslušná právna úprava štátu takto určená dohodou a dotknutá osoba bude podliehať pod právomoc štátu, ktorého legislatíva bola touto dohodou určená.

Definitívne určenie uplatniteľnej legislatívy iného členského štátu Európskej únie od určitého dátumu podľa čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia alebo vzájomnou dohodou podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia vylučuje právomoc Sociálnej poisťovne ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p/ základného nariadenia na rozhodovanie o uplatniteľnej legislatíve (Uznesenie Veľkého senátu správneho kolégia sp. zn. 1Vs/1/2018). Ak teda bola či bude právoplatne určená legislatíva Poľskej republiky, inštitúcia ZUS má právomoc konať vo veci sociálneho poistenia žalobkyne podľa poľskej legislatívy a povinnosťou Sociálnej poisťovne bude podanie - prihlášku, ktorým sa začalo konanie, zaslať poľskej inštitúcii.

Vzhľadom na uvedené argumenty odvolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie správneho orgánu je predčasne vydané, vzhľadom k tomu, že nie je určitým spôsobom preukázaná existencia dohody o určení príslušnej legislatívy podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia a nie je zrejmá príslušnosť na konanie vo veci sociálneho zabezpečenia žalobkyne a tiež za zmätočné, nakoľko žalovaná konala a rozhodovala podľa slovenskej legislatívy, hoci vychádzala z toho, že sťažovateľka v oblasti sociálneho poistenia podlieha poľskej legislatíve. Preto rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods. 3 OSP a podľa § 250j ods. 2 písm. a/ a e/ OSP rozhodnutie žalovanej ako aj prvostupňového orgánu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V ďalšom konaní žalovaná bude postupovať v naznačenom smere tak, aby odstránila vyššie uvedené pochybenia, pričom je viazaná právnym názorom odvolacieho súdu. Žalovaná vyčká na určenie uplatniteľnej legislatívy podľa čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia, prípadne využije postup podľa čl. 16 ods. 3 a 4 vykonávacieho nariadenia v spojení s rozhodnutím A1. V prípade určenia slovenskej legislatívy vykoná žalovaná konanie podľa zákona č. 461/2003 Z. z.. Ak však bude určená poľská legislatíva, postúpi žalovaná prihlášku poľskej inštitúcii sociálneho zabezpečenia ZUS.

O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 OSP v spojení s § 246c OSP a § 250k ods. 1 OSP tak, že účastníkom ich náhradu nepriznal, pretože úspešná žalobkyňa si ich náhradu neuplatnila a žalovanej zákon právo na náhradu trov konania nepriznáva.

Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.